

УДК 330.190.2:631.6

<https://doi.org/10.31713/ve1202520>

JEL: F53

Шило Ж. С. [1: ORCID ID: 0000-0002- 2669-6734],

к.е.н., доцент

¹Національний університет водного господарства та природокористування, м. Рівне

МІЖНАРОДНІ ФІНАНСОВІ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ЇХ ВПЛИВ НА ЕКОНОМІКУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО ЧАСУ

У статті проведено дослідження переваг та особливостей міжнародної фінансової допомоги економіці України в умовах дії воєнного стану. Визначені проблеми і недоліки міжнародної фінансової підтримки економіки та напрями подальшої співпраці в умовах ведення воєнних дій. У роботі розглянуто аналіз інструментів міжнародної фінансової підтримки України, запропоновано актуальні напрями покращення економічного розвитку України та особливості їх застосування в умовах війни.

Ключові слова: фінансова допомога; економічна співпраця; стабілізація; міжнародні організації; світовий банк; воєнний стан.

Постановка проблеми. В Україні внаслідок повномасштабної агресії виникла кризова ситуація у виробничій та соціальній сферах, фінансово-бюджетній та банківській системах, зокрема відбулося зниження виробництва, зростання безробіття, загострення соціальної напруги, значний державний борг та дефіцит державного бюджету, зниження діяльності банківських установ, інфляція та інше.

Для подолання цих наслідків, а також для забезпечення фінансової стабілізації та економічного відновлення держави велике значення має підтримка міжнародних фінансових інституцій, якої станом на теперішній час недостатньо, адже її може не вистачити щоб профінансувати всі необхідні витрати на найближчий час.

Криза, спричинена російським вторгненням, захопила всі сфери економіки та позначилася на зниженні економічної активності і платоспроможності населення, зростанні дефіциту бюджету, значному падінні міжнародної ліквідності та інвестиційної привабливості України, визначила важливість проведення наукового дослідження проблем та особливостей міжнародної фінансової допомоги її економіці під час війни, які впливають на дотримання

певного рівня державного управління у фінансово-економічній сфері та міжнародної інвестиційної привабливості її в майбутньому.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивченням проблем міжнародної фінансової підтримки країн світу, які знаходяться у кризовому стані, питаннями співробітництва з міжнародними фінансовими інституціями, перевагами та недоліками від такої співпраці займалися вітчизняні учені: О. Білорус, В. Геєць, Б. Данилишин, В. Колосова, К. Клименко, І. Лютий, О. Мозговий, О. Рогач, В. Сіденко, С. Якубовський та інші.

Актуальними для нашого дослідження є оцінка та аналіз інструментів міжнародної фінансової підтримки України, а також напрямів подальшої співпраці під час воєнного стану. Це вимагає швидкої та комплексної реакції з боку державних інституцій, для збереження стабільного економічного розвитку держави в умовах збройної агресії.

Мета статті. Головною метою нашого наукового дослідження є виявлення проблем та недоліків міжнародної фінансової підтримки економіки України в умовах війни. Визначені актуальні напрями покращення економічного розвитку України та особливості їх застосування в умовах дії воєнного стану.

Основні завдання, які потребують нагального вирішення наступні: оцінити стан співпраці України та міжнародних фінансових організацій з питань залучення фінансової допомоги, провести аналіз та запропонувати інструменти міжнародної фінансової підтримки України та виокремити особливості їх застосування в умовах воєнних подій.

Основний розділ. Фінансування потреб бюджету та поповнення міжнародних резервів Національного банку України в складних умовах дії воєнного стану стають можливі завдяки міжнародній фінансовій підтримці. Це відбувається, коли доступ на міжнародний приватний ринок капіталу для українського уряду є закритим, тоді основними інструментами надання допомоги стають довгострокові позики та гранти.

Нині Україна співпрацює з такими міжнародними фінансовими організаціями (МФО), як Міжнародний валютний фонд (МВФ), Світовий банк (Міжнародний банк реконструкції та розвитку) (МБРР), Міжнародна фінансова корпорація (МФК), Європейський банк реконструкції та розвитку (ЄБРР), Європейський інвестиційний банк (ЄІБ). Наведені міжнародні фінансові установи мають свої цілі і

завдання: МВФ має можливість надавати кредити для подальшого розвитку економіки, пріоритетами Світового банку є основні заходи, які направлені на подолання бідності та кризових станів, ЄБРР проводить кредитування економічних реформ.

Питання виділення значних обсягів фінансування для зміцнення обороноздатності, підтримку економіки України та вирішення гуманітарних питань – це основні зобов'язання, які взяли на себе міжнародні організації та країни-партнери в умовах війни.

Від початку повномасштабного вторгнення Україна станом на 4.12.2024 отримала \$105,9 млрд зовнішньої фінансової допомоги, за звітними даними Міністерства фінансів України. Найбільше коштів було отримано від Європейського Союзу (\$40,5 млрд), США (\$29,8 млрд) та від МВФ (\$11,4 млрд). Значні обсяги фінансування також надходили від Японії (\$6,6 млрд), Канади (\$5,4 млрд), Світового банку (\$5,3 млрд) та Великої Британії (\$2,6 млрд). В загальному, український бюджет здійснювало фінансування 28 різних держав та організацій. Також \$32,4 млрд іноземних коштів надійшло з початку 2024 року, в тому числі 29,34% у вигляді безповоротних грантів та 70,66% у формі кредитів, що передбачають тривалий термін погашення та мінімальні відсоткові ставки, які надані нашій країні на пільгових умовах. Національний банк України прогнозує, що до кінця 2024 цього року загальна сума міжнародного фінансування сягне \$41,5 млрд, у 2025 році очікується \$38,4 млрд допомоги, а у 2026 році – \$25 млрд, що відображено у інфляційному звіті за жовтень 2024 року [5].

До загального фонду державного бюджету України протягом 2023 року надійшло 58 млрд доларів США, або 2 128 млрд гривень. З цих надходжень сума допомоги від міжнародних партнерів становила 42,479 млрд доларів, 27% із цих коштів є грантове фінансування, що особливо важливо для держави в період російської агресії [6].

Значна фінансова допомога, яку Україна отримує від міжнародних партнерів, спрямована на підтримку її економіки, розвиток інфраструктури, стимулювання підприємництва та зменшення бюджетного дефіциту. Також вона буде сприяти її економічному відновленню та стабілізації фінансового розвитку.

Розглянемо головні проєкти Світового банку. У 2023 році за системними проєктами Світового Банку до загального фонду державного бюджету України надійшло 660 млн дол. США.

Це кошти за такими проєктами: «Прискорення приватних інвестицій у сільське господарство» (132 млн дол. США); кошти Світового банку від Міжнародної асоціації розвитку (МАР) – 189,32 млн євро; фінансування розміром 63 млн євро від Міжнародної асоціації розвитку (IDA) на пільгових умовах у межах Проєкту Світового банку «Підтримка державних видатків для забезпечення стійкого державного управління в Україні» (PEACE); інші ресурси системних проєктів Світового Банку. За інвестиційними проєктами, які впроваджує Світовий банк, в Україну надійшло 4870 млн дол. США та 452 млн євро [4].

Відповідно висновків, які наведені Світовим банком, було встановлено, що наша держава, демонструючи значний прогрес у впровадженні реформ для покращення управління державними фінансами та запобігання корупції, в цілому використовує отриману фінансову допомогу ефективно та прозоро.

Європейський Союз став однією з найбільш активних міжнародних організацій, що надавала і надає допомогу Україні в умовах жорстокого протистояння. Фінансова, гуманітарна, військова підтримка з боку ЄС стала важливим стимулом для зміцнення обороноздатності України та підтримки її національної безпеки.

Підписання Меморандуму 16 січня 2023 року про взаєморозуміння та Кредитної угоди між Україною та Європейським Союзом є важливою подією для України. Цей крок підтверджує міцну співпрацю між Україною та ЄС. «Згідно з угодою, Україна отримала макрофінансову допомогу в розмірі 18 млрд євро (або 19,530 млрд доларів США), що суттєво зміцнило економіку та фінансову стабільність країни. Ці кошти надходили до державного бюджету України рівними траншами по 1,5 мільярда євро щомісяця, що сприяло постійному підвищенню фінансового резерву» [8].

Від початку повномасштабної війни загальний обсяг бюджетної підтримки від ЄС становить 26 млрд євро.

Але ЄС не тільки надає кошти до загального фонду державного бюджету, також протягом 2023 року він спрямовував ресурси для допомоги Україні в межах окремих проєктів. Рада ЄС ухвалила рішення створити Європейський фонду миру (ЄФМ), з якого виділяють кошти для купівлі зброї Україні. У березні 2023 року нею було ухвалене рішення про збільшення фінансової стелі ЄФМ до 7,979 млрд євро до 2027 року, що повинно забезпечити можливість

покриття додаткових фінансових потреб нашої держави у боротьбі з російською агресією [7].

Наступним донором виступає Європейський інвестиційний банк (ЄІБ). Банк Європейського Союзу, у червні підписав угоду з Державним агентством відновлення та розвитку інфраструктури України на виділення понад 50 млн євро грантових коштів ЄС для закупівлі тимчасових мостів для поліпшення мобільності населення. ЄІБ виділив 30,7 млн євро на проекти модернізації українських міст (Київ, Одеса, Львів, Луцьк та Суми) для забезпечення інфраструктурних потреб муніципалітетів.

Абсолютно важливою є роль МВФ у підтримці України протягом 2022–2023 років. 31 березня 2023 року Рада директорів МВФ затвердила нову програму розширеного фінансування (Extended Fund Facility – EFF) для України з фінансуванням у розмірі 15,6 млрд дол. США (11,6 млрд СПЗ) [8].

Партнери з МВФ надали Україні три значні транші: перший – у квітні, другий – у липні і третій – у грудні 2023 року. Державний бюджет України завдяки МВФ відповідно поповнився на 2,7 млрд доларів. 22 березня 2024 року радою МВФ було проведене засідання щодо перегляду програми розширеного фінансування для України та ухвалений черговий транш у розмірі 880 млн доларів [10].

Також значною є допомога Україні від США та інших держав. В абсолютних цифрах лідером серед держав, які спрямовували кошти до загального фонду державного бюджету, безумовно, є США. У 2023 році бюджет України отримав від цієї держави 10,950 млрд дол. США [4].

Окрім бюджетної допомоги, Україна у 2023 році отримала від Сполучених Штатів ще понад 21 млрд доларів військової допомоги.

Також ключові союзники, такі як Японія, Канада та Сполучене Королівство, зробили значний внесок у розвиток нашої країни, надаючи відповідно 3,626 млрд, 1,757 млрд і 0,998 млрд доларів США [8].

Країни Балтії – Естонія, Литва та Латвія – надали найбільшу допомогу відносно величини внесків щодо ВВП цих країн, це робить їх важливими з погляду економічного навантаження на економіку.

В умовах війни підтримали Україну не тільки фінансово, але і за допомогою надання різноманітного озброєння такі держави, як

Польща, Чехія, Нідерланди, Фінляндія, Канада, Данія, Італія, Швеція, Франція, Австралія, Іспанія, Норвегія, Словаччина, Японія.

Враховуючи позитивну оцінку, окремі наукові експерти зазначають, що в цілому є певний ризик неефективного використання коштів міжнародної допомоги через існування корупції та бюрократії в нашій державі. Такі ризики можуть бути пов'язані з наявністю бюрократичних перешкод, а також недостатнім контролюванням використання надісланих коштів.

В умовах воєнного конфлікту уряд для посилення контролю за використанням міжнародної допомоги вживає низку заходів, серед яких:

- Для забезпечення відкритих та конкурентних торгів відбулося створення електронної системи закупівель ProZorro.

- Для зобов'язання державних службовців декларувати свої статки було запроваджено систему електронного декларування.

- Відбулося створення Національного антикорупційного бюро України (НАБУ), як незалежного антикорупційного органу в державі.

Висновки. Проведений нами аналіз інструментів міжнародної фінансової допомоги та їх впливу на економіку України в умовах російської агресії, дає підстави виділити певні проблеми та напрями їх вирішення.

1. Виникнення некерованих обставин, які пов'язані зі станом війни, тривалість, перебіг та наслідки якої складно передбачити, спираючись на попередній досвід ведення війн, як в Європі, так і в інших частинах світу, обумовили використання інструментів для надання фінансової підтримки з боку міжнародних інституцій.

2. Критичне зниження достовірності стратегічних розрахунків і ускладнення прийняття програм розвитку економіки країни – все це впливає на отримання фінансової підтримки від міжнародних організацій і партнерів, які в умовах невизначеності горизонтів планування є пріоритетними для надання кредитів та позик.

3. Для гарантування ефективності та прозорості використання фінансової допомоги необхідним та ефективним є стратегічне планування, яке обмежує розуміння проєктного циклу, в межах якого учасники програм кредитування повинні дотримуватися визначених правил і процедур, що діють в умовах війни.

4. Проведений аналіз наукових праць провідних зарубіжних та вітчизняних вчених та нормативно-правових документів МФО показав, що фінансова підтримка кредитними коштами держав, які

224

знаходяться в стані війни, суперечить принципам надання міжнародної фінансової допомоги та має більше спрямування на соціально-економічний їх розвиток.

5. Фінансова допомога, яка зараз надходить до України є нерівномірною в часі та не відповідає рівню заявлених потреб, на це впливають певні чинники пов'язані з бюрократичним ставленням та недотриманням принципів, процедур та вимог до кредитування. За розрахунками уряду України ця фінансова підтримка має бути на рівні 5 млрд дол. США щомісячно, що зараз не відповідає потребам.

Основними напрями подальшої співпраці з міжнародними фінансовими установами в умовах ведення воєнних дій мають стати: подальша підтримка МВФ, Світового банку, ЄБРР та інших організацій, що дозволить залучати значні фінансові ресурси для відновлення економіки та реалізації стратегічних проєктів. Це включає як кредити, так і гранти, що допомагає знизити боргове навантаження; окрім фінансової допомоги, міжнародні організації надають технічну підтримку для проведення реформ у фінансовому секторі, покращення регуляторного середовища та розвитку інфраструктури. Це сприяє підвищенню ефективності державного управління та створенню умов для сталого економічного зростання; після завершення війни міжнародні організації можуть відігравати ключову роль у відновленні та реконструкції України.

Продовження співпраці з міжнародними валютно-кредитними організаціями буде сприяти розвитку фінансового ринку, підтримці українського бізнесу та відновленню економіки України. Це включає проєкти з розвитку ринку капіталу, відновлення банківського кредитування та підвищення фінансової стабільності країни.

1. Беззубко Б., Беззубко Ю. Міжнародна технічна допомога для України. *Галицький економічний вісник*. Тернопіль : ТНТУ, 2020. Том 64. № 3. С. 210–216. 2. Відновлення та відбудова України. *Європейський Союз* : офіційний сайт. URL: https://eu-solidarity-ukraine.ec.europa.eu/eu-assistance-ukraine/recovery-and-reconstruction-ukraine_uk. (дата звернення: 20.02.2025). 3. Дем'янюк О. Міжнародна допомога у забезпеченні фінансування сталого розвитку. *Вісник Тернопільського національного економічного університету*. 2018. Вип. 3. С. 60–69. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/> (дата звернення: 20.02.2025). 4. Звіт про глобальну фінансову стабільність: Міжнародний валютний фонд. 2023. URL: <https://www.imf.org/en/Publications/GFSR/Issues/2022/04/19/global-financial-stability-report-2023> (дата звернення: 20.02.2025). 5. Інформаційна довідка щодо стану співробітництва України зі Світовим банком. Міністерство фінансів України. URL: <https://mof.gov.ua/storage/files> (дата звернення: 20.02.2025). 6. Колосова В. П.

Моніторинг допомоги міжнародних фінансових установ в Україні. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/> (дата звернення: 20.02.2025). **7.** Мединська Т. В., Боднарчук І. Л., Олійник Н. Р. Міжнародна допомога як основа повоєнного відновлення економіки України. *Вісник Львівського торговельно-економічного університету. Економічні науки.* 2023. № 73. С. 93–102. DOI: <https://doi.org/10.32782/2522-1205-2023-73-14>. **8.** Міжнародна допомога Україні: підсумки 2023 і тренди 2024 року. Національний інститут стратегічних досліджень. URL: <https://niss.gov.ua/news/komentariekspertiv/mizhnarodna-dopomoha-ukrayini-pidsumky-2023-i-trendy-2024-roku>. (дата звернення: 20.02.2025). **9.** Мороз Н. В., Косик В. М. Фінансова допомога Україні від міжнародних партнерів у період війни. *Проблеми сучасних трансформацій. Сер. Економіка та управління.* 2022. № 5. DOI: <https://doi.org/10.54929/2786-5738-2022-5-08-01>. **10.** Пакет ЄБРР щодо сталого розвитку та засобів до існування: Європейський банк реконструкції та розвитку. URL: <https://www.ebrd.com/what-we-do/war-on-ukraine> (дата звернення: 20.02.2025). **11.** Шеверня Р. В., Стебляк Д. М. Вплив валютно-фінансових та кредитних інституцій на розвиток сучасного міжнародного бізнесу. *Науковий вісник Ужгородського національного університету.* 2022. № 43. С. 29. **12.** Щипанський П. В., Леонтович С. П., Сотник В. В. Міжнародна допомога партнерів як одна з економічних складових перемоги. *Актуальні питання національної безпеки і оборони.* 2022. № 2. С. 27–31. DOI: <https://doi.org/10.33099/2618-1614-2022-19-2-27-31>.

REFERENCES:

1. Bezzubko B., Bezzubko Yu. Mizhnarodna tekhnichna dopomoha dlia Ukrainy. *Halytskyi ekonomichnyi visnyk.* Ternopil : TNTU, 2020. Tom 64. № 3. S. 210–216. **2.** Vidnovlennia ta vidbudova Ukrainy. *Yevropeyskyi Soiuz* : ofitsiinyi sait. URL: https://eu-solidarity-ukraine.ec.europa.eu/eu-assistance-ukraine/recovery-andreconstruction-ukraine_uk. (data zvernennia: 20.02.2025). **3.** Demianiuk O. Mizhnarodna dopomoha u zabezpechenni finansuvannia staloho rozvytku. *Visnyk Ternopilskoho natsionalnoho ekonomichnoho universytetu.* 2018. Vyp. 3. S. 60–69. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/> (data zvernennia: 20.02.2025). **4.** Zvit pro globalnu finansovu stabilnist: Mizhnarodnyi valiutnyi fond. 2023. URL: <https://www.imf.org/en/Publications/GFSR/Issues/2022/04/19/globalfi-nancial-stability-report-2023> (data zvernennia: 20.02.2025). **5.** Informatsiina dovidka shchodo stanu spivrobitnytstva Ukrainy zi Svitovym bankom. Ministerstvo finansiv Ukrainy. URL: <https://mof.gov.ua/storage/files> (data zvernennia: 20.02.2025). **6.** Kolosova V. P. Monitorynh dopomohy mizhnarodnykh finansovykh ustanov v Ukraini. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/> (data zvernennia: 20.02.2025). **7.** Medynska T. V., Bodnariuk I. L., Oliinyk N. R. Mizhnarodna dopomoha yak osnova povoiennoho vidnovlennia ekonomiky Ukrainy. *Visnyk Lvivskoho torhovelno-ekonomichnoho universytetu. Ekonomichni nauky.* 2023. № 73. S. 93–102. DOI: <https://doi.org/10.32782/2522-1205-2023-73-14>. **8.** Mizhnarodna dopomoha Ukraini: pidsumky 2023 i trendy 2024 roku. Natsionalnyi instytut stratehichnykh doslidzhen. URL: <https://niss.gov.ua/news/komentariekspertiv/mizhnarodna-dopomoha-ukrayini-pidsumky-2023-i-trendy-2024-roku>. (data zvernennia: 20.02.2025). **9.** Moroz N. V., Kosyk V. M. Finansova dopomoha Ukraini vid mizhnarodnykh partneriv u period viiny.

Problemy suchasnykh transformatsii. Ser. Ekonomika ta upravlinnia. 2022. № 5. DOI: <https://doi.org/10.54929/2786-5738-2022-5-08-01>. **10.** Paket YeBRR shchodo staloho rozvytku ta zasobiv do isnuvannia: Yevropeyskyi bank rekonstruktsii ta rozvytku. URL: <https://www.ebrd.com/what-we-do/war-on-ukraine> (data zvernennia: 20.02.2025). **11.** Shevernia R. V., Steblak D. M. Vplyv valiutno-finansovykh ta kredytnykh instytuttsii na rozvytok suchasnoho mizhnarodnoho biznesu. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu.* 2022. № 43. S. 29. **12.** Shchypanskyi P. V., Leontovych S. P., Sotnyk V. V. Mizhnarodna dopomoha partneriv yak odna z ekonomichnykh skladovykh peremohy. *Aktualni pytannia natsionalnoi bezpeky i oborony.* 2022. № 2. С. 27–31. DOI: <https://doi.org/10.33099/2618-1614-2022-19-2-27-31>.

Shylo Z. S. ^[1; ORCID ID: 0000-0002-2669-6734],

Candidate of Economics (Ph.D.), Associate Professor

¹*National University of Water and Environmental Engineering, Rivne*

INTERNATIONAL FINANCIAL ORGANIZATIONS AND THEIR IMPACT ON THE ECONOMY OF UKRAINE IN WARTIME CONDITIONS

Today, as a result of full-scale military aggression, a crisis situation has arisen in Ukraine in the production and social spheres, financial-budgetary and banking systems, in particular, there has been a decrease in production, unemployment has increased, social tension has increased, significant state debt and state budget deficit, a decrease in the activity of banking institutions, inflation, etc.

To overcome these consequences, as well as to ensure financial stabilization and economic recovery of the state, the support of international financial institutions is of great importance, which is currently insufficient, because it may not be enough to finance all necessary expenses in the near future.

The main goal of our scientific research is to identify problems and shortcomings of international financial support for the economy of Ukraine in wartime. Current directions for improving the economic development of Ukraine and the features of their application in martial law conditions have been identified.

Currently, Ukraine cooperates with such International Financial Organizations (IFOs) as: International Monetary Fund (IMF), World Bank (International Bank for Reconstruction and Development) (IBRD), International Finance Corporation (IFC), European Bank for Reconstruction and Development (EBRD), European Investment Bank (EIB). These international financial institutions have their own goals and objectives: the IMF provides

loans to stabilize the economy, the World Bank's priorities are areas of overcoming poverty and crisis states, the EBRD provides loans for reforms.

According to the Ministry of Finance of Ukraine, since the beginning of the full-scale invasion, Ukraine has received \$105.9 billion in external financial assistance as of December 4, 2024. The largest amount of funds was received from the European Union (\$40.5 billion), the United States (\$29.8 billion) and the IMF (\$11.4 billion). Significant amounts of funding also came from Japan (\$6.6 billion), Canada (\$5.4 billion), the World Bank (\$5.3 billion) and the United Kingdom (\$2.6 billion). In total, the Ukrainian budget was financed by 28 different countries and organizations. Including \$32.4 billion in foreign funds received since the beginning of 2024 (29.34% in the form of non-repayable grants and 70.66% in the form of loans, a significant part of which was provided on preferential terms, providing for a long repayment period and minimum interest rates). In the October 2024 inflation report, the National Bank of Ukraine forecasts that by the end of 2024 the total amount of international financing will reach \$41.5 billion, in 2025 \$38.4 billion of assistance is expected, and in 2026 – \$25 billion.

The main areas of further cooperation with international financial institutions in the context of military operations should be: further support from the IMF, the World Bank, the EBRD and other organizations, which will allow attracting significant financial resources for economic recovery and implementation of strategic projects. This includes both loans and grants, which helps reduce the debt burden; in addition to financial assistance, international organizations provide technical support for reforms in the financial sector, improving the regulatory environment and developing infrastructure. This contributes to increasing the efficiency of public administration and creating conditions for sustainable economic growth; after the end of the war, international organizations can play a key role in the restoration and reconstruction of Ukraine.

Keywords: financial assistance; economic cooperation; stabilization; international organizations; World Bank; martial law.

Отримано: 09 березня 2025 року
Прорецензовано: 14 березня 2025 року
Прийнято до друку: 28 березня 2025 року